

**PEACE IN ZANZIBAR. PROCEEDINGS OF THE
JOINT COMMITTEE OF RELIGIOUS LEADERS IN
ZANZIBAR 2005-2013**
ARNGEIR LANGAAS
PETER LANG, 2019
322 SIDER (PLUS S. I-XXXVI)

Anmeldt af Mogens S. Mogensen

I 2002 rejste Dorthe og Arngeir Langaas til Zanzibar som missionærer udsendt af Danmission. Den lutherske kirke i Tanzania havde allerede år forinden bedt missionselskabet om en missionær, der kunne arbejde med kristen-muslimske relationer. Opgaven var at lede kirkens missionsarbejde i Zanzibar, hvor 99 % af befolkningen var muslimer, og at arbejde økumenisk sammen med den anglikanske og den katolske kirke om at danne en platform for dialog med muslimer. I 2005 enedes den lutherske, den anglikanske og den katolske kirke med fire muslimske institutioner om at etablere »The Joint Committee of Religious Leaders for Peace in Zanzibar«, og Arngeir Langaas var fra starten et af de to lutherske medlemmer af komiteén. I 2010 afløstes familien Langaas af en anden dansk missionærfamilie, men allerede i 2013 vendte Arngeir tilbage til Tanzania for at udføre feltarbejde i forbindelse med sit PhD projekt (ved Missionshøjskolen i Stavager), som mandede ud i en PhD-afhandling, der i 2019 blev offentliggjort i bogen »Peace in

Zanzibar. Proceedings of the Joint Committee of Religious Leaders in Zanzibar 2005-2013.« Arngeir Langaas er i dag ansat i Danmission som konsulent i kirkeudvikling og dialog.

Langaas søger i bogen at undersøge, hvorvidt kristent-muslimsk samarbejde kan bidrage til fred, og i givet fald hvordan. Bogen falder i to hovedafsnit, et historisk og et analytisk afsnit. Først gives der en oversigt over den historiske udvikling, som havde sat rammerne for de kristen-muslimske relationer i Zanzibar fra 1612, da augustinske munke byggede den første kirke i Zanzibar, og frem til 2013, hvor Langaas udfører sit feltarbejde. Dernæst gennemgås baggrunden for dannelsen komiteen i 2005 (og dens mange underkomiteer rundt om på øerne) – herunder hvor inspirationerne til arbejdet kom fra, og komiteens arbejde gennem de otte år. Fremstillingen af komiteens historie bygger især på Langaas' grundige notater fra talrige komitemøder, samt interviews med de involverede. Langaas konkluderer, at komiteens arbejde vir-

kelig har bidraget til freden i Zanzibar, helt specifikt til de fredelige valg i 2005 og sandsynligvis også til dannelsen af en bred koalitionsregering i 2009. Det er da også tankevækkende, at da volden brød ud igen i 2012, så var det efter en længere periode, hvor komiteen havde fået forbud mod offentligt arbejde.

I bogens analytiske afsnit behandler Langaas to temaer, som spillede en afgørende rolle i komiteens virke, og som har et stærkt teologisk indhold, nemlig 'religiøs identitet' og forholdet mellem 'religion og politik'. Beskyldningen om at komiteen blandede religionerne afvises som grundløse. I dialogprocessen var udgangspunktet, at der var tale om to distinkte religiøse samfund, som imidlertid var fælles om at være monoteistiske, og som adresserede en fælles samfundsmæssig udfordring, nemlig at bidrage til fred i Zanzibar. Målet var altså ikke at udvande nogens religion, men at fremme samarbejde mellem trossamfundene.

Det var en udfordring for komiteen at navigere i feltet mellem religion og politik. På den ene side måtte man holde en vis afstand til politikerne for ikke at blive involveret i partipolitik, på den anden side måtte man engagere sig i den politiske sfære og bruge deres moralske autoritet som religiøse ledere til at fremme det fælles gode (freden). Faren var dels, at der skete en politisering af religion, hvor politikerne instrumentaliserede religionen for at opnå politiske formål, dels, at der skete en religionisering af politik, hvor religiøse institutioner instrumentaliserede politiske partier for at opnå religiøse formål.

Der er her tale om et meget grundigt stykke missiologisk forskningsarbejde, hvor læseren får en unik indsigt i et inter-religiøst samarbejde og de kompleksiteter og udfordringer, som det er forbundet med i Zanzibar. Langaas fortjener også stor ros for sit meget udførlige noteapparat på 83 sider. Ikke blot dokumenterer noterne kilderne bag teksten, men i mange tilfælde giver de en lang række oplysninger, der gør det muligt for læseren at få en dybere forståelse af baggrunden for den historie, der fortælles i teksten.

Bogens fremstilling af de kristen-muslimske relationer i Zanzibar de sidste 400 år er meget spændende og danner en fin baggrund for forståelsen af det arbejde, som Langaas har været en del af og har analyseret, og er i øvrigt en spændende introduktion til Zanzibars historie.

Som Hugh Goddard, der er professor på University of Edinburgh og internationalt anerkendt ekspert i kristen-muslimske relationer, gør opmærksom på i sin vurdering af bogen, så er den komité, hvis arbejde Langaas beskriver »one of the most interesting and creative inter-religious initiatives for peace that has emerged in a Muslim-majority context in recent years«. Og derfor er bogen også et vigtigt bidrag til forståelsen af, hvordan kristne og muslimer sammen kan bidrage til fred.

Jeg vil især pege på to områder, hvor bogen udmærker sig ved analyser af initiativer, der har betydning langt uden for Zanzibars grænser og er en udfordring og en inspiration for alle, der er optaget af, hvordan kristne og muslimer bidrage til fred sammen, nemlig »Programme for

Christian Muslim Relations in Africa« (PROCMURA) og diapraksis.

PROCMURA er en kristen afrikansk organisation, der blev dannet i 1959, oprindeligt under navnet »Islam in Africa Project«. Både Danmission og Mission Afrika er medlem af den europæiske »Liaison Committee«, der bakker op om arbejdet. Det samarbejde, som blev udviklet mellem kristne og muslimer i Zanzibar, byggede helt bevidst på PROCMURAs principper. Både kirkerne og de muslimske institutioner kunne tilslutte sig de principper der ligger bag PROCMURAs »mission statement«: »Faithful Christian witness to the Gospel in an interfaith environment of Christians and Muslims that respect the spirit of good neighborliness, and Christian engagement with Muslims for peace and peaceful coexistence towards the wholistic development of the human family and the environment« (s. 197).

Langaas tolker dette document sådan, at »It emphasizes the need to be faithful Christian witnesses; accountable to and inspired by the Christian faith. Equally emphasized is constructive Christian engagement with Muslims for peace« (s. 197). Både kristne og muslimer blev altså i denne tilgang udfordret til samtidig at være tro mod deres religion og være vidner om den, og så også at engagere sig i et samarbejde til fordel for det fælles gode, altså i dette tilfælde fred. Denne dobbelt tilgang til religionsmødet blev det pejlemærke, som komitéen navigerede efter i et ellers farligt religiøst og politiske farvand i de fælles bestræbelser på at tage vare på det fælles samfund. Komiteen valgte helt be-

vidst at følge PROCMURAs tilgang, som indebar at føle en vej, hvor man både afgrænsede sig over for synkretister og relativister, der ikke var optaget af at vidne om troen, og fundamentalister og pietister, for hvem denne verden er mindre betydningsfuld end den kommende. Langaas konkluderer med rette, at »the PROCMURA approach is a unique contribution to how religious identity is activated in interreligious cooperation« (s. 201)

Komitéens arbejde er, som Langaas gør opmærksom på et eksempel på diapraksis. Det var den danske teolog Lissi Rasmussen, der i 1988 og i høj grad inspireret af sine erfaringer med kristen-muslimsk samarbejde i Afrika dannede begrebet 'diapraksis'. I mange år havde man talt om og søgt at praktisere dialog, men efterhånden oplevedes dialogbegrebet for snævert. Dialog handler om en relation, hvor samtalen er i centrum, mens diapraksis peger i retning af en relation, hvor en fælles praksis er i centrum, og hvor transformerende handling prioriteres over kognitiv forståelse. Langaas definerer helt kort diapraksis som »cooperation across differences« og »a joint engagement for the common good« (s. 253), og understreger dermed at religiøse forskelle på ingen måde udelukker et fælles arbejde for fred.

Der indgår tre elementer i diapraksis, nemlig praksis, en religiøs motivation og et interreligiøst aspekt. At komiteen så sit arbejde som 'diapraksis' og ikke kun 'dialog' fremgår af, at komiteen »was not intended to be a talking shop, but rather a cooperation with a focus on praxis and achieving its goals« (s. 116), og målet var

fred. Det interreligiøse aspekt fremgår af komiteens sammensætning, og den religiøse motivation var også tydelig.

Langaas' afhandling har et missiologiske perspektiv, og hans påvisning af, hvordan diapraksis må ses som en del af kirkens diakoni er også meget vigtig. Langaas ser diapraksis som et udtryk for kirkens deltagelse i Guds mission, lige som han antyder, at muslimer kan betragte diapraksis som et udtryk for islamisk *dawa*. Altså at diapraksis kan forstås som et gensidigt vidnesbyrd mellem muslimer og kristne. Naturligvis aflægger man sit vidnesbyrd over for andre i håbet om, at de vil tage imod det på en sådan måde at de tilslutter sig ens tro, men Langaas argumenter for, at værdien af vidnesbyrdet ikke bare kan måles på modtagelsen. Og derfor kan både muslimer og kristne også forstå diapraksis som »mutual witness in action« (s. 252).

Langaas minder om, at det ikke kun er i Afrika, at der er brug for en diaprak-

sis model for at nå frem til ikke-voldelige løsninger. Også i Europa sker det, at samfund polariseres og konflikter næres af volde og hårde ord, og hvor det ikke er nok at udvise tolerance og respektere hinanden, men at engagere alle parter i en fælles kamp for fred. Derfor er denne afhandling vigtig, fordi vi her har et af de få eksempler på forskning i diapraksis – i praksis.

I en tid og en verden, hvor konflikter mellem kristne og muslimer fylder meget i medierne, er det opmuntrende at læse Langaas' beretning om samarbejdet mellem muslimske og kristne ledere i Zanzibar. For som Langaas skriver: »The study has showed that in Africa religious leaders could fruitfully be regarded as crucial allies for peace« (s. 254). Langaas' bog er et vigtigt bidrag til udviklingen af en teori om interreligiøse relationer fra et afrikansk perspektiv, som vi også kan lære meget af i andre dele af verden.